

РЕФЕРАТ

Довженко Е.В. Понятие и задачи правового мониторинга. / Евгения Владимировна Довженко // Управления проектами, системный анализ и логистика. – К.:НТУ – 2012. – Вып. 10.

В статье предложен концептуальный подход к определению понятия правового мониторинга, а также обосновано его значение в процессе совершенствования и систематизации национального законодательства Украины.

Объект исследования – мониторинг нормативно-правовых актов.

Цель работы – определение понятия правового мониторинга, обоснование его значения в процессе обновления и систематизации национального законодательства Украины.

Методы исследования – специально-юридический и формально-логический.

Осуществление научно обоснованной деятельности по совершенствованию и систематизации законодательства обуславливает необходимость теоретической разработки такого обоснования. Одним из его направлений может выступать мониторинг нормативно-правовых актов (правовой мониторинг). В статье предложено авторское видение концептуальных подходов к определению понятия «правовой мониторинг», обоснованию его необходимости, установлению задач и порядка его осуществления.

Результаты исследования, представленные в статье, могут использоваться в практической деятельности по систематизации и совершенствованию законодательства в качестве подготовительного этапа, основной задачей которого является установление действительной необходимости в обновлении или систематизации, а также обеспечение их максимальной эффективности.

Прогнозные предположения о развитии объекта исследования – создание методических основ правового мониторинга.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА. ПРАВОВОЙ МОНИТОРИНГ, СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА, СИСТЕМАТИЗАЦИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА.

УДК 342.924

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ПРАВ НА РАУХОМІ РЕЧІ ЯК АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Щербатюк Н.В., кандидат юридичних наук

Чичирко С.В., кандидат юридичних наук

Нікітіна З.В.

Цивільним кодексом України передбачено поширення режиму нерухомої речі на рухомі. При цьому під режимом нерухомої речі розуміється встановлення державної реєстрації прав на такі речі. Питання державної реєстрації нерухомої речі в сучасній правовій науці України є досить розвинутим. Державна реєстрація нерухомого майна пройшла еволюційний розвиток від державної реєстрації правочинів, на підставі яких виникають права та обов'язки учасників цивільних правовідносин, до державної реєстрації прав на речі. Водночас, встановлена Цивільним кодексом України можливість поширення законом режиму нерухомої речі, на сьогоднішній день на правовому рівні в повному обсязі не реалізовано. Не достатньо це питання є вивченим і в науці. При цьому до сьогоднішнього дня не дано однозначної відповіді про віднесення правового регулювання здійснення державної реєстрації до галузі цивільного чи до галузі адміністративного права.

Правова природа інституту державної реєстрації розглядалася у працях таких учених, як О.В. Дзерою, А.С. Довгертом, О.Ю. Скворцовим, С.В. Гриненко, А.М. Асаул, В.М. Хвостов, Покровський І.А., В. Дождьов, Венедиктова А.В., Братуся С.Н., Генкіна Д.М., Йоффе О.С., Маслова В.Ф., Халфіної Р.О., Толстого Ю.К., Корнєєва С.М., А.В.Венедиктов та інших.

Згідно з частиною 1 статті 41 Основного Закону України суб'єктивні права, у тому числі й право приватної власності, є непорушними і не входять до сфери регулювання адміністративного (управлінського) права, а тому володіння, користування та розпорядження власністю має право здійснюватись без втручання третіх осіб.

З іншого боку, реалізація суб'єктивних прав, а також їхній захист від незаконного втручання, повинно забезпечуватись з боку держави. Держава не лише вживає заходів щодо захисту порушеного

права та відновлення становища, яке існувало до його порушення через органи судової влади та правоохоронні органи, однак наділена також можливостями та повноваженнями на превентивний, упереджувальний захист шляхом встановлення умов, при яких порушення права унеможливується певним порядком реалізації таких прав.

Особливого значення такий механізм попереднього захисту набув відносно нерухомого майна: землі та збудованих на них об'єктах.

Свого часу М. М. Агарков писав, що розмежування цивільного та адміністративного права має іти по лінії відмежування майнових відносин від організаційних відносин [1, с. 61]. При цьому як вважає переважна частина правознавців у сфері адміністративного права, - об'єктом адміністративного права необхідно вважати те, заради чого виникають адміністративні правовідносини, тобто поведінка учасників адміністративно-правових відносин (дія, утримання від дії) [1, с. 47].

Формування сучасної та демократичної адміністративної доктрини, як зазначає В. Авер'янов, можливе за умов служіння держави на користь громадян шляхом всебічного забезпечення пріоритету їх свобод, законних прав та інтересів у сфері діяльності публічної адміністрації [17, с. 11].

Відповідно до статті 182 Цивільного кодексу України, право власності та інші речові права на нерухомі речі, обтяження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації. Державна реєстрація прав на нерухомість є публічною, здійснюється відповідним органом, який зобов'язаний надавати інформацію про реєстрацію та зареєстровані права в порядку, встановленому законом.

Таким чином, відносно об'єктів нерухомого майна встановлюється особливий режим права на це майно – державна реєстрація прав на ці речі.

Будь-яка особа (фізична або юридична) може вільно здійснювати правомочності власника (володіння, користування та розпорядження) нерухомою річчю лише з моменту здійснення державної реєстрації прав на ці речі. Водночас, законом передбачається також державна реєстрація й інших прав на нерухомі речі, а також обмеження цих прав.

Введення публічної реєстрації прав на нерухомі речі додає до виключно цивільно-правових (приватноправових) відносин адміністративний елемент. При цьому не здійснюється обмеження суб'єктивних прав, оскільки метою введення такої державної реєстрації є саме захист цих прав та унеможливлення посягання на них.

Юридичний словник сутністю реєстраційної системи визнає облік тих чи інших явищ, здійснення державного контролю та нагляду, а також надання дії, що реєструється, або події юридичної сили [0, с. 326].

Таким чином, державна реєстрація прав на речі є однозначно адміністративною діяльністю, що тісно пов'язана із іншими формами адміністративної діяльності.

Водночас відповідно до статті 181 Цивільного кодексу України [0], до нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення. Режим нерухомої речі може бути поширений законом на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації.

Таким чином, поняття «режим нерухомої речі» передбачає введення відносно рухомої за своєю природою річчі додаткового правового регулювання, що полягає у державній реєстрації прав на таку річ. Пряма прив'язка режиму нерухомої речі до державної реєстрації прав на цю річ означає чітке встановлення розмежування загальних цивільних правовідносин із суб'єктивних майнових прав від правовідносин, ускладнених державною реєстрацією прав на речі (рухомі чи нерухомі).

При цьому адміністративний елемент у правовідносинах носить характер адміністративного провадження із здійснення державної реєстрації прав на речі відповідним компетентним органом державної влади, що наділений відповідними повноваженнями згідно із законом.

Здійснення адміністративного провадження однозначно відносить відповідні правовідносини до таких, що регулюються нормами адміністративного права. Так, стаття 181 Цивільного кодексу України, якою визначено наявність елемента державної реєстрації у відносинах з речових прав, не регламентує порядок державної реєстрації та особливості реалізації відповідних процедур. Взагалі, норми цивільного права обмежуються виключно визначенням вимоги здійснення державної реєстрації, регламентуванням відносин рівноправних суб'єктів цих відносин. Щодо порядку здійснення державної реєстрації, то кодекс містить відсилку до відповідних законів. Такі закони мають виключно адміністративно-правову природу, та відносини, які ними регулюються є відносинами нерівноправних сторін, одна із яких здійснює адміністративне провадження.

Водночас, хоча державна реєстрація прав на нерухомі речі є досить розробленим правовим інститутом адміністративного права, правове регулювання державної реєстрації прав на рухомі речі все ще є невдосконалим та не дістало достатнього розвитку.

Так, статтею 181 Цивільного кодексу України, до речей, на які може бути поширено режим нерухомої речі віднесено повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти. Крім того, в Україні передбачено державну реєстрацію прав також на автомобілі та спеціальні автотранспортні засоби, залізничні транспортні засоби.

Державну реєстрацію прав на речі (режим нерухомої речі) слід відрізнити від державної реєстрації речі. Так, встановлення обов'язку особи зареєструвати річ (як правило річ, що обмежена у цивільному обігу), не означає державну реєстрацію прав на цю річ, оскільки режим нерухомої речі за своєю суттю не обмежує правоздатність особи (не передбачає відмови у державній реєстрації з підстав, що не пов'язані із відсутністю цивільного права та порушення процедури реєстрації), а також відрізняється метою, оскільки має на меті захист абсолютного права заявника, а не обмеження права.

Висновки. Передбачений Цивільним кодексом України режим нерухомої речі передбачає існування державної реєстрації прав на рухому річ. При цьому здійснення державної реєстрації прав на рухому річ є передбаченим цивільним правом додатковим способом захисту суб'єктивного речового права особи, що має характер превентивного захисту.

Процедура державної реєстрації права є адміністративним провадженням відповідного компетентного органу державної влади, що має на меті внесення до державного реєстру запису про наявність у конкретно визначеної особи речового права (чи його обмеження) на конкретно визначену рухому річ. При здійсненні такого провадження посадова особа органу державної влади уповноважена та зобов'язана перевірити наявність цивільного права, а також дотримання заявником встановленої процедури, та в жодному разі не має право приймати рішення щодо доцільності провадження, здійснювати оцінку діяльності сторін та встановлювати адміністративні перешкоди заявнику. Відмова у державній реєстрації може бути оскаржена.

Проведення державної реєстрації означає визнання права на річ за особою та лише за цією особою, що унеможливує самовільне присвоєння цього права будь-якою третьою особою. Захист права також включає в себе такий елемент як можливість отримання інформації про права на майно з реєстру.

Відомості державного реєстру також можуть бути використані і при реалізації державновладних повноважень, зокрема з метою визначення об'єкту для оподаткування тощо.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. М. М. Агарков. Предмет и система советского гражданского права. - Советское государство и право, 1940. - № 8 - 9.
2. Административное право Украины. - 2-е изд., перераб. и доп. [Учебник для студентов высш. учеб. заведений юрид. спец./ Ю.П. Битяк, В.В. Богущкий, В.Н. Гарашук и др.]; Под ред. проф. Ю.П. Битяка. - Харьков: Право, 2003. - 576 с.
3. В. Авер'янов. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції / Право України. - 2006. - № 5 - С. 11-17.
4. Юридический словарь Том 2 / Главный редактор П.И. Кудрявцев Члены главной редакции Н.Г. Александров, С.Н. Братусь, Н.Д. Казанцев, Д.С. Кареев, С.Ф. Кечекьян, Ф.И. Кожевников, В.Ф. Коток, В.М. Чихвадзе / Госюриздат. - Москва, 1956. - 663 с.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: // <http://www.zakon.rada.gov.ua>

РЕФЕРАТ

Щербатюк Н.В., Чичирко С.В., Нікітіна З.В. Державна реєстрація прав на рухомі речі як адміністративна діяльність органів державної влади./ Наталія Володимирівна Щербатюк, Сергій Васильович Чичирко, Зоя Василівна Нікітіна // Управління проектами, системний аналіз і логістика. - К.:НТУ - 2012. - Вип. 10.

В статті розглянуто державну реєстрацію прав на рухомі речі як особливий елемент цивільно-правових відносин. Обґрунтовано, що така діяльність є адміністративною за своєю суттю. Розглянуто сучасний стан правового регулювання державної реєстрації прав на рухомі речі.

Об'єкт дослідження – реєстрація прав на рухомі речі.

Мета роботи полягає у визначенні правової природи державної реєстрації прав на рухомі речі, співвідношенні державної реєстрації права на річ із режимом нерухомої речі, віднесення

процедури державної реєстрації до галузі цивільного або адміністративного права. Поставлена мета зумовлює вирішення наступних завдань:

- 1) визначити місце державної реєстрації прав на майно у системі захисту цивільних прав;
- 2) розглянути відмінність державної реєстрації прав на річ від державної реєстрації речі;
- 3) проаналізувати місце правових норм, що регулюють здійснення державної реєстрації прав на речі, у відповідній галузі права;
- 4) визначити співвідношення державної реєстрації прав на нерухомі речі та державної реєстрації прав на рухомі речі.

Метод дослідження. В основу методології дослідження покладено комплексний підхід, зумовлений багатоаспектністю поставлених завдань з використанням загальнонаукових методів (передусім, системного, логічного та структурного). Для розв'язання поставлених завдань також використані спеціальні методи: порівняльно-правовий та наукового узагальнення.

Під режимом нерухокої речі розуміється встановлення державної реєстрації прав на такі речі.

Встановлено, що державна реєстрація прав на речі є однозначно адміністративною діяльністю, яка тісно пов'язана із іншими формами адміністративної діяльності. Доказано, що процедура державної реєстрації права є адміністративним провадженням відповідного компетентного органу державної влади, яка має на меті внесення до державного реєстру запису про наявність у конкретно визначеної особи речового права (чи його обмеження) на конкретно визначену рухому річ.

Результати статті можуть бути використані в подальшому дослідженні реєстрації прав на рухомі речі як адміністративної діяльності органів державної влади.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: РЕЄСТРАЦІЯ ПРАВ, РІЧ, АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ, АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ, ОРГАН ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.

ABSTRACT

Shcherbatiuk N.V., Chychyrko S.V., Nikitina Z.V. State registration of rights on movable things as administrative activity of public authorities. / Nataliia Shcherbatiuk, Sergij Chychyrko, Zoia Nikitina // Management of projects, system analysis and logistics. – K.: NTU. – 2012. – Vol. 10.

Legal frameworks of state registration of transport vehicles of Ukraine are certain in the article. The types of registration and account are analysed. Authors are carry out the analysis of order of registration of different transport vehicles in obedience to a current legislation.

A research object is registration of rights on movable things.

The aim of work consists in determination of legal nature of state registration of rights on movable things, correlation of state registration of right on a thing with the mode of immobile thing, taking of procedure of state registration to the field of civil or administrative law. The put aim predetermines the decision of next tasks :

1) to define the place of state registration of rights on property in the system of protection of civil rights;

2) to consider the difference of state registration of rights on a thing from state registration of thing;

3) to analyse the place of legal norms that regulate realization of state registration of rights on a thing, in the corresponding field of law;

4) to define correlation of state registration of rights on immobile things and state registration of rights on movable things.

Research method. In basis of methodology research is fixed the complex approach predefined by multidimensionalness of the put tasks with the use of scientific methods (foremost, system, logical and structural). For the decision of the put tasks the special methods are also used: comparatively-legal and scientific generalization.

Under the mode of immobile thing establishment of state registration of rights understands on such things. It is set that state registration of rights on a thing is simply administrative activity, what closely constrained with other forms of administrative activity. It is well-proven, that procedure of state registration of right is administrative realization of corresponding competent public that has for an object bringing to the state register of record about a presence for the concretely certain person of material right (whether his limitation) on a concretely certain movable thing authority.

The results of the article can be drawn on in further research of registration of rights on movable things as administrative activity of public authorities.

KEYWORDS: REGISTRATION of RIGHTS, THING, ADMINISTRATIVE ACTIVITY, ADMINISTRATIVE REALIZATION, PUBLIC AUTHORITY.

РЕФЕРАТ

Щербатюк Н.В., Чичирко С.В., Никитина З.В. Государственная регистрация прав на подвижные вещи как административная деятельность органов государственной власти. / Наталья Владимировна Щербатюк, Сергей Васильевич Чичирко, Зоя Васильевна Никитина // Управления проектами, системный анализ и логистика. – К.:НТУ – 2012. – Вып. 10.

В статье рассмотрена государственная регистрация прав на подвижные вещи как особенный элемент гражданско-правовых отношений. Обоснованно, что такая деятельность является административной по своей сути. Рассмотрено современное состояние правового регулирования государственной регистрации прав на подвижные вещи.

Объект исследования - регистрация прав на подвижные вещи.

Цель работы заключается в определении правовой природы государственной регистрации прав на подвижные вещи, соотношении государственной регистрации права на вещь с режимом неподвижной вещи, отнесения процедуры государственной регистрации к отрасли гражданского или административного права. Поставленная цель предопределяет решение следующих заданий:

1)определить место государственной регистрации прав на имущество в системе защиты гражданских прав;

2)рассмотреть отличие государственной регистрации прав на вещь от государственной регистрации вещи;

3)проанализировать место правовых норм, которые регулируют осуществление государственной регистрации прав на вещи, в соответствующей отрасли права;

4)определить соотношение государственной регистрации прав на недвижимые вещи и государственной регистрации прав на подвижные вещи.

Метод исследования. В основу методологии исследования положено комплексный подход, предопределенный многоаспектностью поставленных заданий с использованием общенаучных методов (прежде всего, системного, логического и структурного). Для решения поставленных заданий также использованы специальные методы: сравнительно-правовой и научного обобщения.

Под режимом неподвижной вещи понимает установление государственной регистрации прав на такие вещи. Установлено, что государственная регистрация прав на вещи является однозначно административной деятельностью, которая тесно связана с другими формами административной деятельности. Доказано, что процедура государственной регистрации права является административным осуществлением соответствующего компетентного органа государственной власти, которая имеет целью внесение к государственному реестру записи о наличии у конкретно определенного лица вещественного права(его ограничение ли) на конкретно определенную подвижную вещь.

Результаты статьи могут быть использованы в дальнейшем исследовании регистрации прав на подвижные вещи как административной деятельности органов государственной власти.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: РЕГИСТРАЦИЯ ПРАВ, ВЕЩЬ, АДМИНИСТРАТИВНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, АДМИНИСТРАТИВНОЕ ОСУЩЕСТВЛЕНИЕ, ОРГАН ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ.